

Малюга М. М.
науковий співробітник
відділу економіки і управління ЗСО,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

НЕРЕАЛІЗОВАНА НЕЕТ-МОЛОДЬ У ПІДРУЧНИКУ ДЛЯ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Для гармонійного розвитку суспільства завжди потрібні людські ресурси, до яких належить громадсько та економічно активна молодь, яка є сучасна, розумна, креативна, надзвичайно відповідальна та спроможна на нові технічні та технологічні відкриття та їх впровадження. Молоді люди формують соціально-культурний, політичний, економічний та технологічний потенціал країни та слугують потужною силою впливу на всі процеси розвитку та життєдіяльності людей і беруть активну участь у розбудові країни. А якщо значний відсоток молоді в країні не є соціально та економічно активним та на певний час (або назавжди) свідомо відмовляється від роботи, навчання та добровільно обирає безробітний спосіб життя, то це стає проблемою та негативним чинником розвитку людського капіталу в країні.

Йдеться про так зване «покоління *NEET*» або *NEET-молодь*, яка є складником «покоління *Z*» (Generation *Z*, Net Generation або Internet Generation). Термін «покоління *NEET*» (анг. *Young People Not in Education, Employment or Training*), у перекладі: «Ні на навчанні, роботі чи підвищенні кваліфікації», вперше використано у Великобританії в офіційних документах (URL: <http://dera.ioe.ac.Uk/15119/2/bridging-te-gap.pdf>). Тож це молодь, яка в силу різних чинників – економічних, соціальних або політичних – не навчається, не проходить професійну перепідготовку, не шукає роботу, не працює взагалі та здебільшого існує за рахунок батьків/родичів, які вимушені вирішувати матеріальні та побутові проблеми такої молоді (URL: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_212423.pdf).

За даними Міжнародної організації праці (ILO; URL: <https://www.ilo.org/>) сьогодні у світі мешкає близько 1,3 мільярда молодих людей, з яких – 267 мільйонів належать до *NEET-молоді*. При цьому очікується, що до 2021 року ця цифра сягне 273 мільйонів, дві третини з яких (фактично це 181 мільйон) становлять жінки (URL: https://www.radiosvoboda.org/a/30479879.html?fbclid=IwAR1dZCJfl_XI-S6wMNFVjSyVFvVCxI6kvCCoqr8nL23wWnR3ooSmj2M4Kaw). Філософія життя *NEET-молоді* вже давно розповсюдилась багатьма країнами світу: Північна та Південна Америка (США, Канада, Мексика, Аргентина тощо), Західна Європа (Велика Британія, Німеччина, Франція, Австрія, Швеція, Нідерланди тощо), Азії (Японія, Південна Корея, Китай, Тайвань тощо), Австралія.

NEET-молодь це люди, які народилися між 1995-тим та 2005-тим роками відповідно до «Теорії поколінь» сформульованою вченими Н. Хоувом та В. Штраусом [6]. Однак деякі вчені пропонують вважати роком народження покоління Z – 1991 рік (дата створення Всесвітньої мережі інтернет (WWW), інші вважають – 2001 рік (початок використання інтернету в повсякденному користуванні більшістю людей на планеті). Окрім цього, вчені зауважують, що основними моментами, що вплинули на народження цього покоління вважають кінець холодної війни та розпад СРСР. При цьому зазначають, що друга подія сильно вплинула на розвиток «покоління Z», яке мешкає в Східній Європі. Наприклад, у Японії роками народження «покоління Z» вважають 1985–1992 роки, коли рівень технологічного прогресу в повсякденному житті мешканців Японії був вищим за інші країни постіндустріального типу розвитку (URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Покоління_Z.), а в Україні такий період настав пізніше – від 2004 року.

Автори «Теорії поколінь» зазначають, що історія суспільних процесів циклічна й «повторюється» кожні 80–90 років, і за цей часовий період суспільство проходить чотири етапи (URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1236-qqq-17-m3-15-03-2017-hto-tak-ksi-ta-greki-yak-m-rogozumtisy-a-z-zetami>): *сходження* (для суспільства доміантним є бажання групуватися й об'єднуватися), *пробудження* (переважає бажання автономії та індивідуальності), *спаду* (процвітає індивідуалізм) та *кризи* (руйнування старих суспільних інститутів і заміна їх новими). І за один такий цикл народжуються чотири покоління (сукупність людей, які народилися в часовий проміжок приблизно 20 років), які змінюються циклічно разом із цінностями своїх поколінь [6]. Люди з одного покоління належать до однієї історичної епохи, мають подібні погляди, що формуються під впливом певних політичних, економічних і культурних подій, особливостей виховання, а також цінності, які визначають властиву людям модель поведінки (мотиви, цілі, напрями розвитку; способи спілкування, управління людьми, вирішення конфліктів тощо) [1].

Дослідники звернули увагу, що генерація покоління Z представлена реалістами, які не вірять ні в політику, ні політикам, складно піддаються «навіюванню» та маніпулюванню. Їх ставлення до праці скоріше – нейтральне, тому працювати понаднормово чи заради загальної справи вони не будуть, якщо тільки це не є основою для побудови їх особистої професійної кар'єри. Це покоління більш вимогливе швидше до оточуючих, ніж до себе. Їх робоче місце має бути зручним, оснащеним за останнім словом техніки [4], бо покоління Z – це справжні цифрові аборигени («digital natives»), для яких вже природно «мешкати» в інтернеті, соціальних мережах, каналі YouTube тощо, де вони активно документують власне життя та є психологічно «залежними» від відгуку на презентацію свого зовнішнього вигляду («ефект Instagram») [7]. Окрім цього, для представників покоління Z властивим є «<...> масове споживання, підприємницькі амбіції, прогресивні погляди на різні теми – від освіти до питань статі,

гендерної рівності, релігійної толерантності та ін.» [Цит. за: 5]. До того ж, саме це покоління людей народилося в епоху глобалізації та постмодернізму. Тож, як уже було зазначено, NEET-молодь є частиною покоління Z за винятком того, що ця молодь, як правило, не має ні матеріальних, ні моральних, ні соціальних можливостей для повної реалізації характеристик, які притаманні представникам покоління Z.

До основних причин появи феномену NEET-молоді вчені відносять причини на: *макро*-рівні (особливості розвитку суспільства країни; сформовані культурні особливості, традиції, звичаї; властивості системи освіти, загальні умови праці тощо), *мезо*-рівні (специфіка окремої школи, ВНЗ, організації/компанії/фірми тощо) та *мікро*-рівні (проблеми/труднощі конкретної людини тощо). Загалом причин, чому молодь воліє залишатися безробітною протягом значного часового періоду, не в змозі реалізувати свої потреби та потрапляє до лав NEET, насправді досить багато та вони ще й постійно примножуються. Наприклад, за даними досліджень, наведеними науковцями П. Карнейро та Д. Хекманом (URL: <http://www.nber.org/papers/w9495.pdf>), саме завдяки родині в кожній дитині формується початковий «людський капітал» (інтелект, здоров'я, знання, якісна та продуктивна праця, якість життя тощо), і саме наявність чи відсутність людського капіталу впливає на досягнення дитиною результатів, як у навчанні, так і в подальшому працевлаштуванні, та житті загалом. Тому зрозуміло, що такі негативні соціальні чинники, як: дохід родини нижче прожиткового рівня; безробіття батьків або життя виключно на соціальні виплати від держави; відсутність батьків (діти-сироти, безпритульні); відсутність або недостатній рівень надання освітніх послуг (середньої, вищої) і освіти (батьків, дітей) або погана якість освіти; відсутність гідних умов проживання чи взагалі житла – знижують якість людського капіталу та не залишають молоді іншого вибору, як швидке поповнення лав покоління NEET. Окрім цього, важливе значення мають індивідуально-психічні особливості людини, фізичне здоров'я, правовий статус у країні, приналежність особи до расових або етнічних, релігійних меншин (наприклад, людина взагалі не працює за кастовою приналежністю в релігії, або частково не працює у конкретний день тижня) [8].

Не можна не згадати й про нездатність/або труднощі переходу молоді зі сфери освіти у сферу праці: підчас «<...> переходу “навчання-робота” в багатьох країнах виникають схожі проблеми: неадекватні ринку праці освітні навички» [Цит. за: 3]. Окрім того, до зазначених чинників треба додати пасивну життєву позицію покоління NEET, надання переваги «дивану» та волінню бути завжди «on-line» через «диванний/комп'ютерний синдром», який є постійним супутником поколінь «Y» та «Z». Більш того, такі «диванні експерти» набагато більше потрапляють до різних субкультур (геймери, інтернет-тролі, групи смерті, тамблер-герл тощо),

ідеологія яких у своїй більшості не має позитивно-конструктивної спрямованості, не орієнтована на продуктивну соціальну взаємодію та сферу працевлаштування [3].

Варто додати до наведених вище чинників ще й розвиток новітніх технологій, автоматизацію, а саме роботизацію та розвиток штучного інтелекту, які за словами фахівців ООН [9] вплинуть на перспективи працевлаштування молоді більше, ніж на старше покоління. Беззаперечним є факт негативного впливу на розвиток світової економіки смертельно небезпечної пандемії COVID-19, що зменшує доступ молоді до роботи в час, коли безробіття серед молоді й так зростає в геометричній прогресії [2].

Тож сьогодні проблема зростання частки безробітної NEET-молоді у світі є актуальною, вивчається багатьма міжнародними організаціями, державними інститутами, неурядовими організаціями, дослідниками та вченими досить детально. Слід відзначити, що з високим ступенем ймовірності, економічно неактивний стан покоління NEET не обмежиться віковим періодом юності й молодості, а плавно перейде й у подальші вікові періоди життя, тим самим впевнено погіршуючи макроекономічну ситуацію в кожній окремій державі, світі загалом.

Ключові слова: NEET-молодь, покоління NEET, безробітна NEET-молодь.

Література:

1. Колосова Г. Хто такі «ікси» та «ігреки» і як їм порозумітися з «зетами»: URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1236-qqq-17-m3-15-03-2017-hto-tak-ksi-ta-greki-yak-m-porozumtisya-z-zetami>
2. Молодь, безробіття, автоматизація та коронавірус: ринок праці готує нові глобальні виклики – звіт. 2020. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/30479879.html?fbclid=IwAR30ms0SvsPRKAg9iEz34fVws13gPV4s77pacBuwaX-L4J7GVxIpYAXDq_Y
3. Шестакова Н. Н., Скворцова М. Б., Кузьміна Л. К. О человеческом капитале молодежи, которой NEET. URL: https://www.researchgate.net/publication/332503444_O_celoveceskom_kapitale_molodezi_kotoroj_NEET
4. Generation Z will ruin businesses that fail to adopt new ways of working. 2019. URL: <https://www.itweb.co.za/content/XGxwQD71ebV7IPVo>
5. Hawking P. Children of the tech revolution. 2008. URL: <https://www.smh.com.au/lifestyle/children-of-the-tech-revolution-20080715-gdsma9.html>
6. Straus W., Hove N. Generations: the history of America's future. 1584 to 2069. New York: Perennial, 1991. 544 p.
7. Williams A. Move Over, Millennials, Here Comes Generation Z. *The New York Times*. 2015. URL: <https://www.nytimes.com/2015/09/20/fashion/move-over-millennialshere-comes-generation-z.html>
8. Youth. OECD Publishing. Paris, 2010. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264096127-en>
9. Youth exclusion from jobs and training on the rise. 2020. URL: https://twitter.com/ilo/status/1237278266072993793?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etwembed%7Ctwterm%5E1237278266072993793%7Ctwgr%5Eshare_3&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.radiosvoboda.org%2Fa%2F30479879.html